

## 5 HAZİRAN DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ (2020)

### “Biyçeşitlilik”

Bilindiği gibi 1972 yılında düzenlenen Stockholm Konferansı ile çevrenin korunması ve geliştirilmesi konusu dünya gündemine alınmış ve bu kapsamda 1974 yılından itibaren konferansın toplanma günü olan 5 Haziran tarihi “Dünya Çevre Günü” olarak kutlanmaya başlanmıştır. Birleşmiş Milletler, her yıl tüm bu çevresel sorunlardan yola çıkarak dünyanın gündemini belirleyen bir tema seçmekte ve dünya çapında 5 Haziran Dünya Çevre Günü’nde bu temaya uygun etkinliklerle çevresel farkındalık sağlanması amaçlanmaktadır.<sup>1</sup> Dünya çevre günü her yıl farklı bir tema ile farklı bir ülkenin ev sahipliğinde kutlanmaktadır. 2020 yılında Kolombiya ve Almanya’nın ev sahipliğini yaptığı dünya çevre günü teması “Biyçeşitlilik” olarak belirlenmiştir.<sup>2</sup>

Biyçeşitlilik “yaşam biçimlerinin çeşitliliği ve değişkenliğini” tanımlayan bir terimdir.<sup>3</sup> Biyçeşitlilik; tozlaşma, iklimsel düzenlenme, selden koruma, toprak verimliliği ve gıda, yakıt, ilaç üretimi gibi doğanın sağladığı faydalar için son derece önemlidir. Ancak günümüzde doğal yaşam ve insan refahını etkileyen, devamlı bir biyolojik çeşitlilik kaybı yaşanmaktadır. Bu kaybın esas nedenleri, yoğun tarımsal üretim sistemleri nedeniyle doğal habitatlarda meydana gelen değişimler, inşaat, taş ocağı faaliyetleri, ormanlar, okyanuslar, nehirler, göller ve toprağın aşırı kullanımı, kirlilik ve artan küresel iklim değişikliğidir. Dünya üzerindeki canlı yaşamının sürdürülebilirliğinde biyolojik çeşitliliğin oynadığı büyük rol, onun devam eden kaybını giderek daha tedirgin edici hale getirmektedir. Beş bin yıldan beri tarım ve hayvancılığın yaygınlaşmasıyla insan faaliyetleri biyolojik çeşitliliği şekillendirmektedir. Bununla birlikte, son 150 yılda gerçekleşen tarım ve endüstri devrimleri toprak kullanımı, tarımın yoğunlaşması, şehirleşme gibi sorunlar küresel biyolojik çeşitliliği tehdit eden bir hal almıştır.<sup>4</sup>

Geçen yüzyıl boyunca, insanlar gezegene hükmetmeye başladılar ve hızlı ekosistem değişikliğine ve gezegendeki büyük biyolojik çeşitlilik kaybına neden oldular. Bu, bazı bilim insanlarının şimdi yaşadığımız zamana “antroposen” (insan türünün faaliyetleri nedeniyle geri dönüşümsüz olarak dünya üzerindeki yaşamın etkilenmesi ve şekillenmesi anlayışını ifade eder) demesine yol açmıştır. Biyçeşitliliğe yönelik başlıca doğrudan tehditler arasında habitat (doğal yaşam ortamı)<sup>5</sup> kaybı ve parçalanması, sürdürülemez kaynak kullanımı, istilacı türler, kirlilik ve küresel iklim değişikliği bulunmaktadır. Artan insan nüfusu ve aşırı tüketim gibi biyolojik çeşitlilik kaybının altında yatan nedenler genellikle karmaşıktır ve birbiriyle ilişkili birçok faktörden kaynaklanır.<sup>6</sup>

İnsan faaliyetleri kara yüzeyinin dörtte üçünü ve okyanus alanının üçte ikisini önemli ölçüde değiştirmiştir. Sadece 2010-2015 yılları arasında 32 milyon hektar orman alanı kaybolmuş, son 150 yılda canlı mercan kayalığı örtüsü yarı yarıya azalmıştır. Yaban hayatı türleri, son 10 milyon yıl öncesine

<sup>1</sup> [İnternet] <https://www.un.org/en/observances/environment-day> Erişim: 21.05.2020.

<sup>2</sup> [İnternet] <https://www.unenvironment.org/news-and-stories/press-release/colombia-host-2020-world-environment-day-biodiversity> Erişim: 21.05.2020.

<sup>3</sup> Güler Ç. Büyük Çevre sözlüğü, Yazıt yayıncılık, 2013. (sayfa 112).

<sup>4</sup> [İnternet] <https://www.eea.europa.eu/tr/themes/biodiversity/intro> Erişim: 21.05.2020.

<sup>5</sup> Güler Ç. Büyük Çevre sözlüğü, Yazıt yayıncılık, 2013. (sayfa 325).

<sup>6</sup> [İnternet] <https://www.amnh.org/research/center-for-biodiversity-conservation/about-the-cbc/what-is-biodiversity-why-is-it-important-amnh> Erişim: 21.05.2020.

## HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2019/2020-73)

göre onlarca ila yüzlerce kez daha hızlı yok olmaya başlamıştır ve önümüzdeki 10 yıl içinde, bilinen her dört türden birinin gezegenden silinme tehlikesiyle karşı karşıya kalacağı öngörülmektedir.<sup>7</sup>

Güncel bir küresel halk sağlığı sorunu olan COVID-19 pandemisinin ortaya çıkışı, biyolojik çeşitliliği yok ettiğimizde insan hayatını destekleyen sistemi yok ettiğimizi açıkça ortaya koymuştur. Doğanın hassas dengesini bozmak hastalık yapıcı mikroorganizmaların (virüs, bakteri vs.) hayvanlar ve insan toplulukları arasında yayılması için ideal koşullar yaratmakta ve öngörülemez sorunlarla insan türünü ve tüm canlıları baş başa bırakabilmektedir.

Ülkemiz için de biyoçeşitlilik önemli bir konudur. 3 farklı iklim kuşağı ve 3 biyocoğrafi alan bulunan ülkemizde 11.000'in üzerinde bitki türü, 19.000 civarında omurgasız türü, 1.500'ün üzerinde omurgalı türü, 2 büyük kuş göç yolu olduğu belirtilmektedir. Türkiye 1993'te yürürlüğe giren BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'ne 1996 yılında taraf olmuştur.<sup>8</sup>

Bireylerin ve toplulukların yaşam tarzı seçimlerinin, izlenen ekonomi ve çevre politikalarının, biyolojik çeşitlilik üzerinde büyük bir etkisi vardır. Biyoçeşitlilik kaybının önlenmesi için etkin bireysel ve toplumsal stratejilere ve ekoloji dostu politikalara ihtiyaç bulunmaktadır.

9

### Dünya Çevre Günü 2020



<sup>7</sup> [İnternet] <https://www.worldenvironmentday.global/did-you-know/what-biodiversity> Erişim: 21.05.2020.

<sup>8</sup> [İnternet] <http://www.mfa.gov.tr/biyolojik-cesitlilik.tr.mfa> Erişim: 29.05.2020.

<sup>9</sup> [İnternet] <https://www.themightyearth.com/world-environment-day-2020/> Erişim: 21.05.2020.